
**CONTEMPORARY EDUCATION AND THE APPROACH OF THE PROBLEM OF HIV
INFECTION PREVENTION**

**Dorin Opriș, Assist. Prof., PhD, "1 Decembrie 1918" University of Alba Iulia and
Monica Opriș, "Sfântul Simion Ștefan" Orthodox Theologic Seminar of Alba Iulia**

Abstract: HIV / AIDS issue involves many medical, biological, sociological, psychological, legal and moral aspects. Therefore, any attempt to inform young people about this subject requires a complex interdisciplinary approach. This paper aims to present a model of an interdisciplinary approach adapted to the peculiarities of Romania, so that students of different ages and different cultural backgrounds would know how to prevent infection and how to adopt good behavior towards infected people.

Keywords: *students, HIV / AIDS, information, values, formal education*

Preliminarii

Dacă pentru școala medievală și parțial pentru cea modernă tematica activităților didactice desfășurate în spațiul academic, ecleziastic sau în cel incipient instituțional public era dominată de problematici clasice, inclusiv din domeniul teologic, însoțite și de unele trimeri sau conexiuni cu viața reală, pe care își propuneau să o modeleze în sensul canonului epocii respective, în actuala etapă de dezvoltare a societății provocările se dovedesc extrem de complexe și de dificil de gestionat în absența unor cercetări semnificative (Aaron G. Buseh & al., 2006). Gravitatea situației sociale din numeroase spații ale lumii, precum și neputința instituțiilor medicale și a celor juridice de a controla eficient o serie de problematici cum este cea a prevenirii infectării cu HIV/SIDA au făcut ca școala să-și pună serios problema reconsiderării unor modele educative prin care să sprijine inclusiv campaniile majore derulate de către instituții naționale și internaționale, chiar dacă perspectivele antropologice sau metodele educative nu constituie întotdeauna elemente de consens între factorii implicați în acest dificil de mers (Jay Sweifach & Heidi Heft Laporte, 2007, p. 119).

Situația pe plan mondial arată că multiplele perspective pe care le comportă problematica educației pentru prevenirea HIV/ SIDA reclamă o abordare interdisciplinară complexă, astfel că, alături de aspectele tratate științific de biologie, sociologie, antropologie și de cele medicale, se impun analize din punct de vedere educațional, teologic, social, juridic, psihologic, toate acestea pentru a înțelege structura, modalitățile de transmitere și de acțiune a acestui virus, dar și stadiile psihologice prin care trece o persoană din momentul testării pozitive, pentru a ști și respecta drepturile persoanelor infectate, pentru a susține modalitățile de prevenire a infectării, precum și pentru a adopta un comportament adecvat față de persoanele aflate în această suferință, față de care inclusiv spațiul școlar are obligații depline.

Articolul de față își propune și să argumenteze nevoia de implicare a religiosului în problematici cum este prevenirea infectării cu HIV/ SIDA și să evidențieze abordarea particulară pe care o propune educația religioasă, în cazul acestor teme cu impact major asupra lumii contemporane.

Problematica HIV/SIDA în lumea contemporană

Deși extinderea răspândirii HIV/SIDA reprezintă o problemă gravă a tuturor societăților contemporane, Africa Sub-Sahariană constituie regiunea cea mai puternic afectată de acest virus, la nivel mondial. Astfel, programul Națiunilor Unite pentru HIV/SIDA a raportat că din cei aproximativ 33.400.000 oameni din întreaga lume care trăiesc cu acest virus, doua treimi sunt din respectiva regiune. Aceste statistici arată că în anul 2008 prevalența pentru adulții cu vârste cuprinse între 15 și 49 de ani a fost de 7,8% în Kenya, 14,3% în Zambia, 16,9% în Africa de Sud și 25% în Botswana. Principalul mod de transmitere a virusului este considerat contactul heterosexual, iar infectarea este mai întâlnită la femei decât la bărbați. Una dintre întrebările principale care se pun în acest context este legată de nivelul ridicat al pandemiei, care se menține în pofida numeroaselor strategii de educație și prevenire din ultimele trei decenii. Pentru oricare țară, răspunsul la această întrebare determină reconsiderarea strategiilor de intervenție educativă, pe problema dată, în special pentru tinerii din colegii și școli (Mary Oluga, Susan Kiragub, Mussa K. Mohameda and Shelina Wallia, 2010, pp. 356-366).

La nivel mondial, de câteva decenii, se poate vorbi de o pandemie, răspândirea HIV/SIDA fiind favorizată de factori, precum: dinamica sporită a populației lumii; practicarea pe o scară tot mai largă a prostituției; frecvența crescută a utilizării în comun a acelor de seringă, în grupurile de toxicomani sau al celor care utilizează medicamente injectabile; sărăcia, care menține la un nivel scăzut de performanță sistemele sanitare naționale, în special în Africa și în țările în curs de dezvoltare. Problematika prevenirii infectării cu acest virus a făcut obiectul unor campanii de informare și în țările dezvoltate, în special în SUA, rezultatele acestora nefiind întotdeauna la nivelul așteptărilor (Brian P. Cole, Timothy D. Nelson & Ric G. Steele, 2008, p. 94).

Necesitatea analizei noastre a fost dată și de situația particulară din România, unde după anul 1990, conform datelor oferite de Ministerul Sănătății, Comisia Națională de Luptă Anti SIDA, Institutul de Boli Infecțioase "Prof.Dr. Matei Balș", Compartimentul de Evaluare și monitorizare a infecției HIV/ SIDA, s-au înregistrat peste 15.500 de cazuri de infectare cu acest virus. În prezent, mai trăiesc aproximativ 9500 de persoane, dintre care peste 7000 sunt copii infectați până în 1990-1991. Numărul foarte mare de copii infectați, care plasează România pe locul I în Europa, a condus nu doar la monitorizarea acestora privind evoluția clinică, ci și la realizarea de investigații privind comportamentul lor social și sexual. O astfel de anchetă a fost realizată în anul 2009, într-un proiect finanțat de Fondul Global de Luptă Împotriva HIV/SIDA, Tuberculozei și Malariei, prin Fundația *Romanian Angel Appeal*, prin chestionarea unui eșantion de 595 de persoane seropozitive cu vârsta cuprinsă între 18 și 24 de ani, reprezentativ la nivel național. Astfel, s-a constatat faptul că 80% dintre acești tineri au fost infectați cu HIV/SIDA pe cale nozocomială, în perioada 1987-1990, iar în prezent au ajuns la maturitate. Un aspect îngrijorător este legat de faptul că aproximativ 22% (adică aproape 1500 dintre tinerii infectați!) declară faptul că nu ezită să pună în pericol persoane seronegative sau cu status HIV nedeterminat, cărora nu le-au dezvăluit diagnosticul, mai ales prin întreținerea de relații sexuale neprotejate. Cercetări realizate pentru evaluarea riscului de a se dezvălui în mediul școlar faptul că un copil este infectat cu HIV au evidențiat că această posibilitate este reală, mai ales în cazul în care directorii de școli au în vedere menținerea cu

orice preț a imaginii școlii, rezultatul nefiind dependent de nivelul de informare al acestora legat de problematica dată (Tiffany Chenneville, 2008).

Dacă rezultatele cercetării se confirmă, în viitorul apropiat incidența cazurilor de infectare pe cale sexuală va crește alarmant, ceea ce va aduce o puternică presiune asupra sistemelor medicale, educaționale și juridice, față de care acești tineri au așteptări tot mai mari. Rezultatele *Anchetei asupra comportamentelor cu risc de transmitere HIV în rândul tinerilor care trăiesc cu HIV/ SIDA în România* sunt mai mult decât îngrijorătoare și impun măsuri de informare și prevenire a infectării cu acest virus în rândul adolescenților și tinerilor, prin implicarea factorilor educativi cu impact major, dintre care nu pot lipsi școala și biserica, astfel încât problematica în cauză să nu devină un puternic factor de dezechilibru în societatea românească.

Valorile religioase și prevenirea HIV/SIDA

În paralel cu o recunoaștere tot mai generală a efectelor adverse pe care le au diverse practici culturale pentru infectarea cu HIV, tot mai multe cercetări se preocupă de identificarea aspectelor care împiedică educația eficientă pentru prevenirea infectării cu acest virus, precum și de importanța morală de a aborda în școli această problematică, pornind de la cunoașterea sistemelor morale care definesc un anumit spațiu cultural. Contextul general este dat de faptul că, deși există evidente conexiuni între moralitatea și sănătatea persoanei, mecanismul prin care acestea se pot susține reciproc este insuficient explicat (M. Brandt & P. Rozin, 1997).

Din punct de vedere teologic, vocația omului este drumul înspre asemănarea cu Dumnezeu, printr-un efort care presupune eliberarea de patimi și unirea cu Hristos Mântuitorul.

Interzicerea uciderii și desfrânării, încă din perioada Vechiului Testament, reprezintă o expresie a gravității acestora, atât pentru consecințele pe care ele le au în plan personal, cât și pentru viața semenilor sau a comunității. În *Predica de pe Munte*, Iisus Hristos a extins aceste porunci de la interzicerea actelor în sine, la condamnarea manifestărilor care conduc la aceste acte: mânia, jignirea aproapelui, privirile și poftele păcătoase, minciuna, răsplătirea răului cu rău. Dragostea și compasiunea față de aproapele, nondiscriminarea și acceptarea acestuia, responsabilitatea pentru sănătatea proprie și a altora au devenit datorii pentru fiecare creștin.

Un alt aspect este cel al libertății și responsabilității pentru faptele proprii, drept condiții ale vieții creștine, în plan individual și social. Respectarea normelor la nivel social este o condiție a existenței unei comunități, iar acceptarea legilor civile, pe temeiul cuvintelor Mântuitorului: *“Dați deci Cezarului cele ce sunt ale Cezarului și lui Dumnezeu cele ce sunt ale lui Dumnezeu”*(Mt.22,21) și *“Tot sufletul să se supună înaltelor stăpâniri, căci nu este stăpânire decât de la Dumnezeu, iar cele ce sunt, de Dumnezeu sunt rânduite”* (Romani 13,1), reprezintă datorii ale creștinului, atât timp cât nu le suprimă acestora libertatea spirituală.

O privire de ansamblu arată faptul că problematica infectării cu HIV/ SIDA este în directă relație cu diferite fațete ale violenței, în general, și ale violenței în familie, în special. Formarea prin intermediul orelor de religie de atitudini și conduite ale elevilor conforme cu învățătura revelată, referitor la consecințele infectării cu HIV/ SIDA și ale violenței, este de natură să susțină modificări la nivelul societății în sensul înțelegerii vieții și a ființei umane la

valoarea lor reală, dezvăluită de Creator. Complexitatea celor două problematici impune tratarea diferențiată a acestora în funcție de dezvoltarea psiho-fizică a elevilor, care evoluează pe parcursul școlarității, trecând prin diferite etape: perioada școlară mică (de la 7 la 11 ani), perioada pubertății (de la 11 la 14 ani) și perioada adolescenței (de la 14 la 18/19 ani). Perioada de școlaritate este marcată și de formarea conștiinței morale, al cărei rol în realizarea acțiunilor este hotărâtor.

Implicarea Bisericii Ortodoxe Române într-un proiect comun cu Organizația Internațională pentru Caritatea Creștină (IOCC) și Ministerul Educației și Cercetării din România, privind prevenirea prin orele de religie a infectării cu HIV/SIDA – *Consolidarea inițiativelor comunitare de prevenire a HIV/SIDA și a violenței în familie, în România* – a constat în organizarea de acțiuni didactice de informare privind problematica infectării cu HIV/SIDA, pe baza unor lucrări avizate de toate instituțiile implicate, urmată de diferite acțiuni de formare.

Premisele de la care s-a plecat în identificarea religiei drept disciplina de învățământ prin care să se realizeze informarea eficientă asupra acestui fenomen au fost, printre altele, următoarele:

- Religia are drept finalități formarea de atitudini de respect față de semenii – astfel că informarea privind regulile de igienă în relație cu tema infectării cu HIV, care se impun a fi respectate în orice situații, pot fi prezentate drept suport în excluderea marginalizării și a stigmatizării celor infectați, indiferent de modalitatea infectării.
- Religia promovează castitatea până la căsătorie și fidelitatea în cadrul familiei – astfel că acestea pot fi prezentate drept căi semnificative pentru prevenirea infectării pe cale sexuală.
- Religia îl prezintă pe om ca ființă religioasă, iar orice rău făcut unui semen este și o lipsă a înțelegerii autentice a valorii persoanei umane – astfel că această abordare poate fi folosită în educația elevilor neinfecțați, dar și în susținerea interioară a celor cu HIV.

Amintim faptul că inserția acestui aspect al vieții în mediul școlar, prin intermediul disciplinei *Educație pentru sănătate* sau al unor campanii de conștientizare a elevilor privind pericolul infectării cu HIV/ SIDA pe cale sexuală etc. este importantă, dar este susținută doar de valori din domeniul civic, adesea insuficiente pentru o campanie de informare și formare cu rezultate majore.

Modele educaționale pentru campaniile de informare

Gravitatea consecințelor infectării cu HIV/ SIDA a determinat inițierea unor acțiuni de prevenire îndeosebi prin intermediul educației formale, în special prin orele de religie. Respectivul campanii s-au desfășurat prin intermediul cultelor religioase recunoscute de statul român, în special prin implicarea bisericilor tradiționale, ceea ce a infirmat în bună măsură rezultatele unor cercetări din SUA, care consideră că modelul tradiționalist al bisericii creștine determină adesea o slabă implicare în rezolvarea marilor probleme sociale (Brad R. Fulton, 2011, pp. 618-619).

Date fiind specificul disciplinei și vocația profesorilor, prin orele de religie au fost derulate două categorii de activități educative:

1. activități didactice desfășurate în cadrul lecțiilor curente, pe baza finalităților și conținuturilor din Programa școlară de religie, care privesc problematica bolii/ suferinței și a relațiilor intime, din perspectiva învățării creștine;
2. activități didactice desfășurate în cadrul orelor la dispoziția profesorului, propuse în cadrul campaniei derulate în baza *Memorandumului de Înțelegere pentru întărirea programelor comunitare în domeniul HIV / SIDA și al combaterii fenomenului de violență în familie în România*, de către Patriarhia Română, Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) – reprezentantă a Guvernului S.U.A., Organizația Internațională pentru Caritatea Creștină (IOCC) și Ministerul Educației și Cercetării din România (MEC).

Independent de direcția aleasă, aceste activități didactice și-au propus:

- informarea generală privind problematica infectării cu HIV/ SIDA;
- dezvoltarea responsabilității elevilor privind acțiunile proprii;
- formarea unei atitudini responsabile și stimularea unui comportament preventiv cu privire la sănătate, în conformitate cu morala socială și cu învățăturile creștine;
- promovarea valorii respectului față de sine și față de semenii;
- promovarea valorii castității, atât la fete, cât și la băieți;
- dezvoltarea motivației de a acționa în conformitate cu principiile moralei creștine;
- desfășurarea de acțiuni didactice menite să formeze capacitatea de decizie și de rezistență la presiunile anturajului, legate de consumul de alcool, droguri, relații sexuale – aflate într-o legătură strânsă, ținând cont de faptul că consumul de alcool și de droguri scade capacitatea de evaluare a situațiilor de risc;
- dezvoltarea unor atitudini de compasiune, de nondiscriminare și de acceptare în spiritul dragostei față de semenii, a celor infectați cu HIV;
- oferirea de modele de comportament responsabil în prevenirea infectării cu HIV/ SIDA, pentru principalele căi de transmitere a virusului.

Ce se poate discuta cu elevii despre infectarea cu HIV/ SIDA?

Din analiza rapoartelor întocmite de formatorii și profesorii care au lucrat în România cu elevii, au fost sintetizate mai multe modele de bună practică, ce includ implicit sau explicit aspecte din diferite domenii legate de problematica HIV/SIDA, grupate pe trei paliere de vârstă:

a) Cu școlarii mici se poate discuta despre (cf. *Ghid pentru profesori – ARAS, Să vorbim cu copiii despre SIDA – UNICEF*):

- regulile de elementare de igienă: spălatul pe mâini și pe dinți;
- regulile privind faptul că obiectele de igienă intimă sunt personale și nu pot fi utilizate în comun;
- măsurile de prim ajutor, mai ales că frecvența apariției rănilor la copii este mai mare. Aceste discuții trebuie să aibă în vedere faptul că prin sânge se pot transmite microbi și virusuri, motiv pentru care este interzisă atingerea, fără protecția necesară, de sângele celor răniți;

- existența infecțiilor, a microbilor, a virusurilor sau chiar a unor boli mai grave, fără însă a se intra în detalii;
- importanța sănătății pentru devenirea personală, școlară, profesională, familială;
- legătura dintre boli și lipsa de igienă;
- jocurile care pot produce infectări cu sângele cuiva (de exemplu, jocuri cu ace de seringă folosite);
- căile prin care nu se transmite HIV/ SIDA;
- relațiile de grup, care presupun atitudini de acceptare a semenului.

b) Cu preadolescenții se poate discuta despre:

- problematica generală a infectării cu HIV/ SIDA;
- importanța respectului de sine și al semenilor;
- valoarea castității atât pentru fete, cât și pentru băieți;
- complexul *Robin Hood*, al invincibilului, care în cazul infectării cu HIV/ SIDA trebuie diminuat;
- legătura dintre infectarea cu HIV/ SIDA și violență;
- relațiile de grup fundamentate pe principii de morală;
- speranță și valoarea vieții.

c) Cu adolescenții se poate discuta despre:

- aspecte ale infectării cu HIV/ SIDA legate de sexualitate;
- utilizarea acelor pentru realizarea tatuajelor;
- modalitățile de acordare a primului ajutor, în cazuri care presupun accidentați răniți;
- regulile de utilizare a obiectele de igienă intimă specifice vârstei (instrumentele de manichiură, aparatul de bărbierit și de epilat etc.), care sunt personale și nu pot fi folosite în comun nici cu cei mai apropiați prieteni;
- simptomele infectării cu HIV;
- factorii de vulnerabilitate privind infectarea cu HIV/ SIDA;
- legătura între infectarea cu HIV/ SIDA și sex-drog-alcool;
- viață, căsătorie și moarte, ca repere existențiale ale condiției umane.

Activitățile desfășurate de-a lungul anilor au arătat că unele idei au reclamat o mai mare nevoie de ilustrarea prin imagini, în raport cu altele, în funcție de unele caracteristici ale claselor de elevi: nivelul de educație primit în familie, preocuparea școlilor pentru aprofundarea unor teme conexe celei tratate de campanie etc. De asemenea, eforturile profesorilor de religie de a forma la elevi atitudini de acceptare a persoanelor infectate cu HIV/ SIDA sunt adesea sabotate de lipsa interesului părinților acestora față de o corectă poziționare în raport cu problematica dată sau chiar de lipsa de informare corectă a unora dintre aceștia.

Concluzii

Problematica legată de infectarea și efectele HIV/SIDA sunt numeroase și extrem de complexe. Preocuparea factorilor responsabili cu politicile sociale la nivel mondial de a diminua numărul persoanelor infectate cu HIV/SIDA include cu prioritate nevoia de informare corectă a tinerilor, iar locul cel mai potrivit pentru a realiza acest lucru este

școala. Un important model de bună practică este susținut de cercetările desfășurate în legătură cu campaniile de educare a elevilor, pornind de la valorile religioase și morale care îi definesc pe aceștia. Au fost desprinse modele de lucru pe grupe de vârstă, astfel încât informațiile medicale, sociologice și juridice să aibă și necesarul suport în domeniul valorilor umane și al moralei.

Dacă diferite cercetări realizate în țări cu o incidență crescută a infectării cu HIV/SIDA arată că adesea părinții se opun ca școala să abordeze aspecte legate de prevenirea transmiterii virusului, în România și în Republica Moldova campaniile de informare derulate prin intermediul instituțiilor bisericești sau prin orele de religie au fost receptate pozitiv, motivația principală fiind circumscrisă aprecierii modului în care au fost respectate valorile definitorii familiilor elevilor, de maniera în care a fost menținută decența în tratarea unor probleme cu implicații moral-religioase de o complexitate ridicată.

Șansa școlii este și șansa societății, tot mai îngrijorată de extinderea infectării cu HIV/SIDA și de costurile umane tot mai ridicate pe care le implică, iar considerarea educației ca adevărat „vaccin social” constituie cea mai bună opțiune de a ajunge la tineri prin modele culturale capabile să valorifice structuri comunitare exemplare. În alte condiții, nu poate să surprindă faptul că sporirea numărului de acțiuni de informare fac tinerii din anumite țări, cum este SUA, mai degrabă indiferenți la această problemă, pe care o cataloghează ca fiind controlabilă în plan personal, pe măsura accesului la date *tehnice*, care nu reușesc să-i implice personal și emoțional.

REFERENCES:

- Brandt, M. & Rozin, P. (Eds), *Morality and health*, London, Routledge, 1997.
- Buseh, A.G., Park, C.G., Stevens, P.E., McElmurry, B.J. & Kelber, S.T., *HIV/AIDS Stigmatizing Attitudes Among Young People in Swaziland*, *Journal of HIV/AIDS Prevention in Children & Youth*, 2006, 7:1, 97-120.
- Chenneville, Tiffany, *Results from an Empirical Study of School Principals' Decisions About Disclosure of HIV Status*, *Journal of HIV/AIDS Prevention in Children & Youth*, 2008, 8:2, 9-30.
- Cole, B.P., Nelson, T.D. & Steele, R.G., *An Evaluation of a Peer-Based HIV/AIDS Education Program as Implemented in a Suburban High School Setting*, *Journal of HIV/AIDS Prevention in Children & Youth*, 2008, 9:1, 84-96.
- Deeks, SG., *HIV infection, inflammation, immune senescence, and aging*, *Annu Rev Med*, 2011, 62:141-155.
- Fulton, Brad R., *Black Churches and HIV/AIDS: Factors Influencing Congregations' Responsiveness to Social Issues*, *Journal for the Scientific Study of Religion*, 2011, 50(3):617-630.
- Howard, B.H., Phillips, C.V., Matinhure, N., Goodman, K.J., McCurdy, S.A. & Johnson, C.A., *Barriers and Incentives to Orphan Care in a Time of AIDS and Economic Crisis*, *Journal of HIV/AIDS Prevention in Children & Youth*, 2008, 8:2, 117-137.
- Oluga, M., Kiragu, S., Mohamed, M.K. & Walli, S., *'Deceptive' cultural practices that sabotage HIV/AIDS education in Tanzania and Kenya*, *Journal of Moral Education*, 2010, 39:3, 365-380.

- Opriș, D., & Opriș, M., *Prevenirea HIV/SIDA și a violenței în familie. Ghid pentru desfășurarea activităților didactice desfășurate la orele de religie*, București, IOCC, 2006.
- Opriș, D. & Opriș, M., *Valori, modele și așteptări ale liceenilor din județul Alba*, ediția a II-a, Cluj-Napoca, Editura Eikon, 2015.
- Scheau, Ioan, *Filosofia educației*, Cluj-Napoca, Editura Eikon, 2014.
- Sweifach, J. & Laporte, H.H., *Perceptions of Peer to Peer HIV/AIDS Education*, Journal of HIV/AIDS Prevention in Children & Youth, 2007, 7:2, 119-134.
- Trifa, Gavril Ioan, *Fundamentele patristice ale spiritualității ortodoxe*, Timișoara, Editura Eurostampa, 2007.
- Trifa, Gavril Ioan, *Repere de spiritualitate catolică și protestantă*, Alba Iulia, Editura Reîntregirea, 2008.
- Weinreich, S., & Benn, C., *AIDS – Meeting the Challenge. Data, Facts, Background*, WCC Publications, Geneva, 2004.
- Wu, N., Slocum, S., Comulada, S., Lester, P., Semaan, A. & Rotheram-Borus, M.J., *Adjustment of Adolescents of Parents Living with HIV*, Journal of HIV/AIDS Prevention in Children & Youth, 2008, 9:1, 34-51.
- *** ARAS, FDPSR, CESAL, *Ghid pentru profesori*, București, 2000.
- *** UNICEF, *Ghid de bune practici privind relatarea despre HIV/ SIDA*, București, 2004.
- *** UNICEF, *Să vorbim cu copiii despre SIDA*, București, 2000.
- www.fondulglobal.ro/plain/files/Ancheta_Comportamentala_Tineri_HIV_SIDA-_Raport_2009_RAA.pdf.